

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

Lapunk azon pártolóit, kiknek előfizetésök ez év végén lejár, előfizetésök megújítására tisztelettel kérem. Helybeli előfizetőktől Telegdi K. Lajos és ifj. Csáthy Károly könyvkereskedésében is elfogadtatik s nyugtáztatik az előfizetés.
Szerkesztő.

Magán nézet a zsoltároknak rythmussal vagy a nélkül éneklése felett.

Napokban akadt kezembe egy kis füzetke, mely a dunamelléki ref. egyházkerület által a templomi és halotti énekek javítása ügyében kiküldött bizottság jelentését tárgyalja, s mely jelentést, a nevezett egyházkerület f. évi nov. 12-én tartott közgyűlése egész terjedelmében elfogadván, határozati erőre emelt.

Érdeklődve olvastam e füzetkét s ennek végén azon körülményt, hogy a dunamelléki ref. egyházkerület jelzett határozata „szinte melegen óhajtja, hogy a magyar református egyháznak ezután is egy közös énekes könyve legyen“; mely célból az említett jelentés és arra kelt határozat minél szélesebb körben azon óhajtással rendeltett külön lenyomatban terjesztetni, hogy az abban foglaltak iránti észrevételeit bárki sajtó útján vagy másként megtehesse.

E körülmény bátorit, hogy a mondott küldöttségi munkálatra vonatkozólag pár igénytelen észrevételt én is kockáztassak e lapok hasábjain — azon kijelentéssel, hogy e közleményt csupán szerény nézetemnek kívánom tekintetni.

A küldöttségi vélemény — tekintettel az azt határozati erőre emelő egyházkerületi közgyűlés — az énekes könyvre vonatkozólag a 4-ik lapon következőket mondja: „átalában megtartandóknak véljük a dallamok legnagyobb részét, de nem minden módosítás nélkül; e módosításnak azonban nem magára a dallamra, csak annak ütemezésére kiterjednie. A dallam a szöveggel szoros összefüggésben van; a szöveg: az énekekben természetesen kötött alakú vagyis vers; a vers pedig jelesen a magyar vers

ütemekből áll; s ha a dallam ütemei a szöveg ütemeivel nem vágnak össze, vagyis a szöveg — mint jelenleg a legtöbb énekünknel — az ütemekre való tekintet nélkül iratott: meghasonlás áll be a dallam és szöveg közt, és e meghasonlás zenei dissonantiára vezet.“

„Nézetünk tehát — mondja tovább a jelentés — hogy a megtartandó és pedig lehetőleg változtatás nélkül megtartandó dallamok újra ütemeztessenek vagyis rhythmisáltassanak és pedig a magyar zene (nem a népdali hanem a templomi vagy komoly lassu zene) törvényeinek megfelelőleg“

A jelentés végén pedig hangsúlyozza a bizottság, hogy a dallamok ezen célbavett ütemezése még a vers vagyis szöveg munkába vett ujitása és reformja előtt lenne eszközöndő stb.

Nézetem tehát következő:

Ugy vagyok meggyőződve, hogy a protestáns isteni tiszteletnek egyik leglényegesebb része az összes nép együtt éneklése; ebből folyólag minden oly törekvés vagy ujitás, mely a nép ezen együttes éneklését megnehezíti vagy lehetetlenné teszi: egyenesen a ritus megváltoztatását czélozza — mely pedig ugy sem nagyon vallásos, sőt napról napra közönyösebbé váló köznépre való tekintetből, épen nem volna kívánatos.

Kik ugyanis a protestáns egyház templomi és halotti énekeit, s a nép együtt éneklését figyelemmel kísérik, tapasztalni fogják, hogy a gyülekezeti éneklés egyenméretű choral, azaz lassu s lépdelő alla breve taktusu; tapasztalni fogják, hogy a gyülekezet mint ilyen rhytmizált éneklésre — hol egyik szótag tovább énekeltek mint az utána következő vagy következők — nem alkalmas, és bármint igyekeznék is az orgonista teljes hangerővel rhytmice vezetni a gyülekezet énekét, ez az egyforma s ugyszólva a lassu lépéshez hasonló choral mértéktől nem tágit, s innen ered az ily modornál vagyis a rhytmus szerinti éneklés erőltetésénél mindig előjövő dissonantia.

Rhythmusos dallamu éneket szerintem csak betanult énekhar adhat elő, s ez is csak taktusverés vagy karvezetés mellett.

Ha tehát az énekek rhytmizáltatni fognának, a gyülekezeti éneklés abban oly gátra találna, mely azt meg is szüntetné; azt tehát külön énekkarral kellene pótolni, mitől a kántor sóló énekéhez, s innen a cath. ritushoz csakis egy lépés van.

Ha a dunamelléki egyházkerület határozata a tiszántuli egyh. kerület határozatával is egybevágólag csupán annyit mondott volna ki, hogy a zsolttárok és dicséreték hangzatai a mostani sorokra osztás helyett ütemekre (tactus) osztassék be, s a tenorkulcs helyett a világszerte bevett g. kulcs alkalmaztassék, és pedig az említett zsolttárhangzatok régi görög hangjárása mi physicailag, — hangtanilag absurd valami — a zene mai állásának, a természetten törvényein alapuló természetes hangsorokra vagy ha úgy tetszik hangjárásokra tétessenek át, mint ez a Sz. Nagy Károly „Énekhangzatos könyvé”-ben, méginkább ugyanannak „Templomi és halotti karénekes könyvében” már úgy is készen kapható: ezt mondom kellő előhaldásnak fogadnám el részemről is, de a kimondott rhytmizálás elvét a protestáns gyülekezeti éneklés természetével ellenkezőnek, kivihetetlennek, vagy a ritus megváltoztatását eredményezőnek kell tekintenem.

Még csak azt említem, hogy a hymnushoz leginkább közeljáró choralmérték mindenestre alkalmasabb vers szerzésnél is a rhytmusos dallamnál — hol a vers szerzőnek mindenestre zeneismerőnek kell lenni, különben rövid szótagot használ oda, hol a rhytmus hosszút kíván — és megfordítva, vagy magas hangzót oda, hol a zene járása mély hangzót kíván a kellő kimondhatásra, stb. sőt ily esetben az illető versek mindegyike nem is lenne alkalmas a dallam rhytmusához, miből szerintem önként foly, hogy az említett módon még verset is könnyebb az illető dallamra készíteni, s hogy az énekes könyv reformja csak úgy éretik el, ha minden protestans egyházkerületünk azon módszert fogadja el, melyet a melódiák átalakításánál imént említettem, vagyis a choral mértéket; az egyházi zenének, énekeknek, különösen a gyülekezet együtténeknek semmi köze a nemzeti zenével, mert a gyülekezet éneke széles világon mindenütt choral méretű még akkor is, ha a nép, de jegyezzük meg nem énekkar, rhytmusos dallamot énekel is.

Gy.

A lelkeszi hivatal.

II.

Eddig a cikk. Azt hiszem annak több helyei találván, illenek saját viszoyainkra is s azok is, melyek abban viszoyaink különbözősége miatt közelebből nem érdekelnek, tanulságos elmélkedés tárgyaiul szolgálhatnak.

Az első mit a cikk sürget a lelkeszi határozó befolyás a képviseleti gyüleaseken; ettől feltételezi azoknak egyházas irányát. S teljesen igaza van. A lelkes az

egyházi gyüleaseknek nem csak elnöke, de életető lelke tartozik lenni; az ő tiszte ott nem csak az elnöklés, hanem a tanácskozás irányának megadása. Igen, mert nálunk is észlelhetni, hogy a presbyterium a lelkes ellenfelének tartja magát igen sok, kivált oly tárgyakban, melyek által anyagilag van érdekelve. Itt már a lelkeszi befolyást érvényesíteni s a világi tagokat meggyőzni kötelesség arról, hogy a lelkes az egyház valódi javát s nem önérdékét szolgálja. Ezt pedig véleményem szerint akkor éri el a lelkes, ha vallásos igaz meggyőződését, egyházi elveit tisztán láttatja s azok alól soha, semmi körülmények között kibuvó ajtot nem keres. Presbyteriumunk nagyban hasonlít e tekintetben a gyermekhez. Miként ez tanítójának, úgy amaz lelkeszének következtelenségét, gyengéit vizsgálva keresi, hogy azt önczéljának felhasználja. A következetesség s elvhűség mulhatatlanul megnyeri őt az egyház valódi ügyének, miként a gyermeket a jó erkölcsnek s iskolai rendnek. Ne resteljünk azért lelkeszi befolyásunkért küzdeni, sokszor a rossz akarattal párosult értetlenséggel sem.

A cikkben hangsulyozva van az orthodox irány vonzó s a modernismusnak eltaszító hatása. Azt hiszem a cikkben mondottak a mi viszoyaink által is igazoltatnak. A modern iránynak az egyháziasságot életető lelke nincs még azoknál sem, kiknek az vérökből való vér. A kik azt a világi elem közül pártolják, nem kevesen azért pártolják, mert azáltal a vallásosság színének megtartása mellett sok komoly ker. kötelességen könnyedén átsiklanak, illetőleg az egyházhoz tartozás színe alatt annak kötelékei alól felszabadultak lehetnek. — De a népél nincs annak termő talaja s nem is lehet. A nép vagy hisz, vagy nem hisz, s mindenkben tények után törekszik. A modernismusnak nincsenek tényei csak képzetei, önkényes feltevései; ezeknek pedig a vallás körében érvényre juttatása egy a vallás, egyház s annak magasztos ügyei iránti érdeklődés megölésével. Modern elvek menthetlenül elvilágiasítják az egyházat, ha pedig ez megtörtént, az egyháznak valódi célja elenyészett. Modern elvek szerint az egyház célját éri, midőn elveit a társadalomban érvényre juttatá, ekkor ő mint eszköz elenyészik, de az eszme mit szolgált megmarad a társadalomban, mert társadalom és egyház egybeolvadt. Vagyis más szavakkal, a modern elvek szerint a vallás rendeltetése csak a földi életre terjed ki. Ellenben orthodox elv szerint az evangyéliomi vallás az örök élet eszköze, a mely miután e földön soha el nem érethetik, az egyház rendeltetése e földön soha meg nem szünhet. Földi egyház csak a mennyei egyház kezdetével érhet véget, mert csak itt teljesül célja s a cél elérése teheti feleslegessé az eszközöket. Fontos különbség ez, a két irány közt, mely teljesen megérdemli figyelmünket. Orthodox elvek szerint az egyháznak s abban nekünk lelkeszeknek feladatunk magasztos s valóban Istennek és az

ő szent ügyének szolgálata. A modern elvek levonják e feladat magasztosságát a világi érdekek alacsony körébe. E különbség következménye az, hogy míg a modernismus a vallást az örökké változó korszellemhez törekszik idomítani: az orthodoxia az evangyéliomi vallást tartja azon változhatatlan alapnak, melyhez a társadalomnak idomulni kell. A társadalom a testet, az anyagot, az egyház a lelket, szellemet képviseli. E két érdek közül hogy vajjon melyik tartozik a másíknak irányadója lenni, azt hiszem könnyen átlátja sőt erősen érezi mindenki, ki érzi az emberi méltóságot s nem gyönyörködik majomösökben. Azért mondjanak bár bennünket a modern atyafiak tudatlanoknak, a tudatlanságot, mely az Isten kijelentett ígéje iránti hűségünkért adatik nekünk, ne szégyeneljük. Itt meghajolni az emberi érzelemnek ha világ szerint tudatlanság, erőtlenység, az evangyéliom szerint sokkal inkább méltó dicsekedés. A modernnek tudatlansággal gyalázó vádjá ellen biztatólag hangzik nekünk is az Urnak Pál apostol által hallott eme szózata: elég neked az én kegyelemem, mert az én erőm erőtlenység által végeztetik el. Nagy örömet dicsekedjünk azért a mi erőtlenységünkkel inkább, hogy lakozzék bennünk a Krisztus hatalma. (2. Kor. 12: 9.)

E bennünk lakozó s általunk szolgált Krisztus hatalmának kell győzedelmeskedni az egyházi gyűléseken is, mert ha ez háttérbe szorul, azzal együtt elsiklott szem elől az igaz érdek. Azért nem helyeselhető az itt-ott nálunk is fel-feltűnő hajlandóság az egyházi gyűléseknek lelkész nélkül tartása iránt. Nem a papuralom, hanem az egyház igaz érdekének szem előtt tartása tette a multban az egyházi gyűlések elnökévé a lelkészt s midőn ő onnan leszorítottatni céloztatik, azzal bizonyára az egyház érdeke szenved. Tisztelem a világi elemet; elismerem az egyház ügyeibe beleszólás, sőt vezetési jogát; de ennek feltétlenül reá bizását tanácsosnak nem tartanám. Az egyház valódi érdeke ellen valónak s igen természetellenesnek s a lelkészek érzetét is sértőnek látom, midőn egyházi gyűlésekben világi egyén az eg y e d ű l i elnök, mint ez az erdélyi egyházkerületi gyűléseken s az ágost. hitv. atyafiaknál is történik.

A mi már a lelkészi fizetést illeti, az erre vonatkozó javaslat helyessége a cikkben lehetetlen hogy általunk is el ne ismertessék. Csak, ha a fizetés egyenlősítették, lehetne a valódi érdemet nem sértő a nép korlátlan választási szabadsága. Vagy ha, miután a létező lelkészi erőket egyenlősíteni nem lehet s az érdem szerinti jutalmaztatás elvét igen helyesen! egészben szeretnénk alkalmazni; a különbséget mutató lelkészi fizetésekre választás alkalmával az egyházmegyei hatóságnak mulhatlanul megadandó lenne a nép szabad választása mellett az egyének kijelölésének joga. Így nem történnék az, a mi most gyakran előfordul, hogy sok egyén természeti hajlamával s képzettségével ellenkező helyre jut, mi által természetesen az egyház érdeke szenved.

Hasonlóul helyeselnünk kell a cikk felfogásait a kegyeleti évré nézve is. E tekintetben ugyan már több helyen történt intézkedés nálunk az iránt, hogy a kegyeleti év a választás rögtömi megejtését ne késleltesse; de mindenesetre óhajtandó

volna az özvegyeknek az ujonnan választott lelkészekkel mindennemű egybekötetés megszakasztása melletti kielégítése.

A tapasztalás után irt fentebbi cikkből láthatjuk, hogy a nálunk még meg nem hozott, de a korszellem pressiója folytán bizonyosan meghozandó törvény a polgári házasságot illetőleg, mily hátrányt fog szülni az egyháznak s lelkészeknek.*) E felett előlegesen is elmélkedni azt hiszem nem lenne haszontalan idővesztegetés. Általában, mit a cikk sürget, a lelkészeknek az egyház ügyei felett előleges minél gyakorabbi eszmecseréit felette szükségesnek látom. Az idő, melyben a korszellem szele mindent átható erővel fú sőt itt-ott zug, romlással fenyegeti egyházunkat s csak ha őrhelyünkön ébren vagyunk, a méltatlanságok s bántalmakkal szemben is nem csüggedünk s egyházunk jól értett érdekét és elveit bármily hizelgő színbe öltözött ellenséggel szemben védelmezzük, számíthatunk reá, hogy a védett ügy győzelmével győzni fog saját hivatali érdemünk.

Csak ennyit kívántam az ismertetett cikk felett támadt gondolatföredékeimből előadni. Ajánlom a cikkben felszínre hozott eszméket a t. értekezlet becses figyelmébe.

D á v i d h á z i J á n o s.

Legyünk igazságosak!

(Vége.) „Legyünk igazságosak!“ azt mondja V. — Teljesen osztom véleményét. Azonban ne igyekezzünk az egyházi hivatalnokok sanyaru díjazásának és sok helyütt lealázó fizetési kielégítésének okát oly helyeken is keresni, a hol soha feltalálhatók nem lesznek. — En is azt mondom: legyünk igazságosak! s ne ámítsuk magunkat uraim! A csak nagy hangon beszélni, de tenni épen nem akaró névleges pátrónusoknak gédelgetése, simogatása sokkal többet árt, mint használ egyházi életünkben. Ismerek egyházmegyei világi tisztviselőket s egyházak gondnokait, a kik előtt fictio a vallás, az egyházi ügyek körüli érdeklődés pedig csak színlelés, melyet azért mutatnak hitsorsosaik előtt, nehogy rosztat mondjanak rólok s népszerűségeket elveszítsék. Mert ám ennek az egyházi népszerűségnek is van egy kis haszna. Sokszor olcsó kölcsönt kap érte az ember a tractualis pénztárból, máskor meg talán némi hivatalhoz is juthatni általa.

Készséggel elismerem, hogy a lelkészek és tanítók, mint egyházi hivatalnokok között, sokan lehetnek s vannak is olyanok, a kik kötelelességmulasztás vagy épen érdemtelenség- s avatatlansággal jogosan vádolhatók. Fájdalommal győződtem meg arról én is, hogy a prot. lelkészi és tanítói kar tagjai között itt-ott találkoznak egyének, a kik nemcsak hogy nem építenek, de egyenesen rombolnak Isten országában, és pedig sokszor társaik, sőt a felettök illetékes egyházi hatóságok világos tudomásával. Az ilyenekről méltán elmondható, hogy nem érdemlik a kenyeret s hogy a hiveik részéről előtűnő hibák kiegyenlítették általok. — De végtére is, a kivétel nem alkothat szabályt, s azért mert benne ilyenek is vannak, ki merné kárhoztatni az egész testületet? V. pedig nagyon is általánosságban mondta ki vádját, s épen ezért nem hagyhatom azt megjegyzés

*) Berlinben 1875. év folyamán 9964 házaspár mellőzte a polgári házasságnál az egyházi áldást, s csak 3919 pár kötötte egyházilag is meg frigyét. Ugyanott gyermek 25815 kereszteltetett, ellenben 13823 épen nem kereszteltetett meg. Mily hangosan szólnak e számok (Stuttgarter Evangelisches Sonntagsblatt. 10. é. f. 1876. 33. szám.) Szerk.

nélkül. „Uraim! — így szól — legyünk igazságosak. Mi bántjuk az urakat, a népet; magunkat is meg kell vizsálnunk. Hát mi úgy teszünk-e eleget hivatalunknak a mint kell, vagy úgy, hogy még az ocsút sem érdemeljük. Bizony! tapasztalatból mondhatom, hogy a nép részéről előtűnő hibák teljesen kiegyenlítettnek a lelkészek által.“ Mi következik ebből? Az, hogy a fenforgó bajnak, igen nagy, csaknem teljes mértékben magok a lelkészek az okai, mert nem tesznek eleget hivataluknak úgy, a mint kellene. Azért ne panaszkodjanak, ha ocsút, vagy redves fát kapnak is; mert hiszen a milyen a szolgálat, olyan a fizetés. A nép részéről előtűnő hibák kiegyenlítettnek a lelkészek által! És hogy V. is ilyenformán gondolkodik, mutatja az idézett sorok után nyomban következő eme tétel: „Nem bonczolgom a dolgot, hanem kimondom, hogy a lelkészek munkássága, hivataluknak egész lélekkel, szívvél való elégtétele gyógyíthatja a sebeket.“

Mintha csak a papot fizetni nem akaró modern prot. pátrónusokat hallanók okoskodni. Azok is épen így énekelnek. „A pap — így szólnak — nem érdemi a fizetést; szent hivatala mellett gazdálkodik, aztán hever; nem csinál semmit, a mellett a világtól is el van maradva, — tehát nem fizetek neki semmit; de mégis! hogy ne hurcolja mindenütt az embert: küldök neki egy pár fagyos, vagy előlegesen kicsépett keresztet. Jó lesz neki az is. Olyat sem érdemel. Kell a papnak szalma is stb.“ Ime, e két okoskodás mennyire analóg! És mennyire téves mind a kettő.

Az ilyen érvelést és konsequentiákat már vissza kell utasítanom épen a lelkészi kar nevében, melynek pár hóval ezelőtt még magam is tagja valék. A kinek tetszik az ilyen okoskodás, ám gyönyörködjek benne; de megvallom, az én észjárásom és önérzetem sehogy sem tud azzal kibékülni.

Ismétlem: legyünk igazságosak! de hozzá teszem: a szó valódi értelmében, jobbra-balra egyiránt.

Végül azt mondja V. cikke utolsó kikezdésében: „Egyesítsük érdekeinket a nép érdekével, s azt nyilvánvalóvá tenni törekedjünk; ne csak papoló papja, de tanítója, tanácsadója, vigasztalója legyünk a népnek s lassankint derülni fog a láthatár.“ Sokat érő tanács: méltó, hogy a Cura pastoralis mindenik lapjára odanyomassék fénylő betűkkel, ragyogó motto gyanánt. De bocsánatot kérek, szerintem még ez sem elég a kérdéses baj orvoslására. A fentebb jellemzett u. n. pátrónusok, sértve érezhetik magokat, ha a lelkész tanítani, tanácsolni, vagy épen vigasztalni akarná őket. Hogyan szorulnának ők ilyes dolgokban a papra. Hiszen van nekik a nélkül is elég eszök! Így gondolkoznak ezek. Az ilyeneknek már, tessék elhinni, nem lelki vigasztalás kell, hanem valami más, kézzelfogható, a mivel a lelkész nem rendelkezhetik. Hogyan lehessen aztán az ilyeneket tanítani, tanácsolni, vigasztalni, midőn felé sem jönnek az Ur házához, ha pedig a lelkész keresi fel őket, igen sokszor gúnymosolylyal fogadják, ha nem is nyilván, de háta megett bizonyosan. — Itt borsót hányunk a falra; itt sziklára hull a mag! — Ideig-óráig ildomosak, méltányosak talán a lelkész iránt; de ez többnyire csak addig tart, míg a papi fizetés, általában az egyházi terhek teljesítése elő nem áll. Akkor vége mindennek. Elég ha beszélnek; tenni, áldozni? . . . ez a népnek való dolog!

Bizony, higgye meg V. én is tapasztalatból mondom ezeket. S ha nem tűnnék fel olyan öndicsekvésfélének, elmondhatnám, hogy ama három év alatt, melyet a lelkészi pályán töltöttem, én sem csupán papoló papja voltam a népnek. Mindazáltal úgy vettem észre, hogy azok a kik szeretik elvonni a paptól fizet-

tését, — minden igyekezetem daczára is egy cseppet sem javultak.*)

Mindezekből már azt hozom ki: az egyházi hivatalnokok fizetésénél elkövetetni szokott csalás és méltánytalanság okát ne igyekezzünk ott keresni a hol nincs. Ne bántuk mi ok nélkül a szegény, nyomorral küzdő lelkészeket; úgy is elég nagy azoknak a száma, a kik méltatlan bántalmakkal fizetnek nekik. Ha nem javíthatunk sorsukon, legalább legyünk irántok igazak!

Világos, határozott törvények kellene a visszaélések gátlására, meg egy kis erély azok végrehajtásánál. Ez segíthet itt, és semmi más. Elvégre is tisztában kell lennünk magunkkal. A tervezgetés, a csak papírra szánt törvények, nem használnak semmit. Adjunk azoknak életet, erőt. A ki a prot. egyház tagjai közé akar számíttatni, annak áldozni kell anyagilag is, annak viselnie kell az egyházi terheket ellenmondás vagy vonogatás nélkül. A ki ezt megtagadja, — nem mi közénk való!

Azért: legyünk igazságosak; de másfelől vigyázzunk, s ne ámítsuk magunkat uraim!

Békés-Gyulán, 1876. november 29.

Homolya István,
tanár.

B E L F Ö L D.

A beregi ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése.

A beregi ev. ref. egyházmegye nov. 27. s 28-án tartá őszi közgyűlését Beregszászban a következő lefolyással.

Peterdy Károly esperest ur Istenhez emelt buzgó ima elmondása után, szívesen üdvözölve — a rossz ut s esős idő miatt nem nagy számmal megjelent tagokat — a gyűlést megnyitottanak nyilvánítja.

Szomoru kötelesség vár reá midőn első jelentésében is — egy gyász eseményt — egy köztisztelőben s szeretetben élt lelképásztornak tiszt. Békási Sándornak elhunytát kell felemlítenie. Megemlékezve az elhunyt nagy és maradandó érdemeiről; emlékét az egyházmegye jegyzőkönyvében is megörökíteni indítványozza. A közgyűlés az elhunyt iránti őszinte kegyeletnek tiszteletével tesz eleget a szomoru kötelességnek.

Az esperesti jelentés után, a szavazatok felbontásával megbízott küldöttség jelentése olvastatván fel, az a következő eredményt tünteti elő:

Tanácsbirákká lettek egyház részről: Átányi Dániel,

*) Sőt volt alkalmam egy pár, magának olyan pátrónus-léle szerepet arrogáló uri egyénnel megismerkedhetni, a kiknek egyike hogy mennyire szíven viselte egyháza ügyét, kitetszik abból, hogy két kereszt életen kívül semmit sem fizetett a papnak, s az egyházi munkákból is teljesen kivonta magát. Hogy a lelkész és hivatala méltánylásánál pedig mily irányban gondolkozott, eléggé kitűnt akkor, midőn lelkészlemondásom folytán kérdésbe jöven: adjanak-e azou megüresült egyházba papot, miután 400 frtot sem üt meg a fizetés, — ő, bizalmas helyen ugyan, de eléggé hiteles egyén előtt, aként nyilatkozott: „Nem félek én attól, akad a korpára . . .!“ Azon egyén, ki előtt e nyilatkozatot tette, bár katolikus volt, megbotránkozva fedette meg őt e szavaiért; pedig reá nem tartozott a dolog. — Mi pedig hallgatni szoktunk az ilyenekről. — Bizony, szegény Ung mellé ki barátom is jobban tette volna, ha saját köréből ilyen érdekes leleplezésekre fordítja idejét, a tisztántuli papok kardinálissá való előléptetése helyett. A „Prot. e. és isk. Lap“ hasábjain is értékesebb gyöngyök lennének az ilyenek, mint holmi új superintendia feletti idétlen tépelődések.

Ferge József, Nagy Sámuel, Fazekas István, Papp Károly. — Világi részről: Jászay Antal, Morvay Pál, Hunyady Béla, Gecey Ferencz, Horty Gyula. Főjegyző: Sütthő Kálmán. Aljegyzők: Iván Endre, Janka Gyula. Világi jegyzők: Gulácsy Dezső, Kóródy Sándor. Lelkeszi gyámpénztárnok: Varga Pál. — Közpénztárnok: Peterdy Pál. Tanítói gyámpénztárnok: Katinzky János. A 64 egyházból szavazott 63, a szavazatot be nem küldött egy egyház s egy néhány hibás szavazatot adott egyház 3 frt birságban elmarasztaltattak. A tisztviselők egy papi tanácsbíró s a fő s egy aljegyző kivételével a régiek. Multjok kezesség a jövőre. A most papi tanácsbíróvá lett Papp Károly megköszönve a megtisztelő bizalmat s ígérve, hogy az igazságossággal szeretetet párosítand, elhunyt apja emlékét megörökítendő 50 frt alapítványt tesz „Papp János alapítvány” czimen a lelkeszi gyámpénztár javára. Tisztviselő társaival kezét fogva s esküjét letéve, tanácsbírói székét elfoglalja.

Majd Ferge József tanácsbíró, midőn harmadszori megválasztását megköszöni, kifejezi, hogy ő a positiv hit alapján áll, távol a szédelőktől, kik a Krisztusból egy Jézuskát csináltak, s hiszi, hogy miként őt s a kiket ő tanít teljesen boldogítja a krisztusi hit; úgy boldogítja s boldogítani fogja az egyházmegyei összes papságot is, s megmaradnak a hitben szilárdan. — Majd Rartha Mór szerencsétlen tervét bírálja élesen s erős érvekkel s ad Bartham ironice. Ballagi Aladár tudor urnak is, ki egyházkerületünket a valóságban is szeretné már úgy feldarabolva látni, mint a hogy sietett a papíron feldarabolni — igen szép működési tért mutatott; menjen a szerb-török határra ha oly nagy kedve van a demarcationalis vonalak meghuzásában. Különben a tiszt. tanácsbíró ur beszédét még szivesebben látánk e becses lap hasábjain. Még az ujonnan választott fő- és aljegyző mondtak szives köszönő szavakat, s ígértek pontosságot, gyorsaságot, s esküjüket letették, s ezzel a tiszti kar 6 évre megalakultnak nyilvánítottván, a gyűlés rendes tárgyalásra tért.

Elsőben is Kovács István ügyvédet egyházmegyei ügyvéddé egyhangulag elválasztá. Majd az egyházkerület által egyházmegyénkbe elárusítás végett küldött leszállított áru iskolai könyvek felett határozott; mivel egyházmegyénkbe a könyvek már az iskolai szorgalomnak megkezdése után érkeztek, s így az iskolák már nagy részben tankönyvekkel elláttattak; a kívánt mennyiségben nem árusíthatnak el, elárusíthatásuk a jövő tanév kezdetén eredményteljesebb leend, ezért az árak kifizetésének idejét addig meghosszabbítani fogja kérvényezni egyházmegyénk.

Három ujonnan jött tanító bizonyítványaik s okleveleik felolvasása után egyházmegyénkbe bekebelezetett, a tanügy hiszszük szorgalmas s munkás erőket nyerend bennök.

Esperest ur Debreczenben a maga s több egyház számára festékes pecsétnyomókat készíttetvén, a czélszerű pecsétnyomót felmutatja, s felhívja a lelkészeket ilyenek megrendelésére. A gyűlés az eddig használt pecsétnyomóknál sokkal czélszerűbbnek találván ezt; minden egyház által megrendeltetni elhatározta.

A tarpai egyház tanítói chartáját mivel az az eredetitől hátrányosan különbözik, meg nem erősíti az egyházmegye.

A megyei iskolai tanács tagjává az egyházmegye részéről Peterdy Károly esperest ur választatik meg.

Olvastatott a hetenyi egyház két kérvénye, az egyikben a szegény szeme világát vesztett tanító kérelmezi, hogy egyházmegyei tartozása ne követeltessék tőle; hanem majd a segély-

pénzből vonassék le. Kérésének a gyűlés eleget tesz, s az általánosan segélyezendők közé felvételni ajánlani fogja. A másikban a hivek kérvényezik, hogy a nyugalmazott papot s a működő lelkészt ne külön mint eddig házsám szerint, hanem együttesen fizessék a hivek. Elhatározatott, hogy mindkét lelkész fizetését a gondnok szedje be, kezelje, s fizesse a lelkészeket a megállapított feltételek szerint.

Az izsnyétei 16 év óta fenforgó charta-ügy az izsnyétei hivek kívánsága szerint méltányosan végre e gyűlésen elintéztetett.

A szernyei erdő-eladás — az egyház javára — megengedtetett.

A benei egyház rég megfosztott jogának élvezetébe kéri visszahelyeztetni magát; midőn a papválasztási jog megadását kérelmezi. Miután az egyházmegye régibb határozatában a paplak felépítéséhez kötötte e jog megadását, s ennek a benei egyház maig sem tett eleget: sőt szöllőjét is kevésbé gondolzza s általában ügyei rendezésében munkás tevékenységet nem tanúsít: az egyházmegye régibb határozatától el nem állva a papválasztási jogot a benei egyháznak, míg az egyház a rég kitűzött feltételnek eleget nem tesz — meg nem adja.

A papi s tanítói gyám, s közpénztárak megvizsgálásával megbízott küldöttségek jelentéséből örömmel győződött meg az egyházmegye a pénztárak pontos s hü kezeléséről.

Még több kisebb fontosságú ügyek elintézése s a jegyzőkönyvek hitelesítése után a gyűlés az esperest bucsuszavaival véget ért.

B e r e g i.

Viszonvázalás tiszteletes Kalós Péter urnak

a Protestáns Egyházi és Iskolai Lap 50. számában közzétett „Válaszára.”

A t. Kalós Péter ur válaszára csak igen rövid viszonzásban kívánok felelni. — Különösen minden hosszabb válaszolás alól felment cikkének azon része, melyben komoly férfiuhoz nem illő önhánytatással s alig kimagyarázható indulatoskodással tör ellenem, ki „Észrevételeimben“ (l. Ev. Prot. Lap f. évi 44. sz.) az ő személyét egy árva szóval sem illettem. A helyett, hogy Észrevételeim helytelenségét higgadtan és tárgyilagosan igyekezett volna megbizonyítani, egész cikkke merő személyeskedés igen gyöngédtelen módon. Példáját azonban nem követem, személyeskedő kifakadásait egészen figyelmen kívül hagyván. Hanem az mégis méltán kérdésbe tehető, miért a nagy zaj, miért a borzalmas harag, unde furor iste? — Ha a gyanakodás mesterségem volna, könnyen azon gondolatra jöhetnék, hogy a tiszteletes ur bizonyosan valami hathatós külsugallat kényszere által indítatva lobbant természetével ellenkező haragra. Ki tudja?! Vagy talán a szatmári egyházmegye tekintélyének vélt megsértését megtorlandó ragadt tollat? Ha igen, akkor nagyon elhibázta válaszának modorát és hangját, mely egyáltalán nem nyugodt és méltóságteljes, mint egy nagy tekintélyű testület védelméhez illett volna. Hiába, a harag és indulat nem a legjobb tanácsadók. — Válaszában azonban oly pontjai is vannak, melyeket tüzetesb felelet nélkül nem hagyhatok.

Azt írja ugyanis t. K. P. ur többek közt: „hol vettem magának a jogot, hogy egy erkölcsi testületet, egy egész egyházmegyét leczkéztessek, sértegessek és kigunyoljak?” — Először is megjegyzem, hogy én a szatmári egyházmegyét nem leczkéz tettem, annyival kevésbé sértegettem és gunyoltam, hanem csak

az Észrevételeimben hivatolt végzésének némely kitételeit bíraltam, még pedig tisztességesen, irodalmi hangon. Vagy mutasson ki egy szót, egy mondatot, melyben leczkértetés, sértés és gúny volna. Hogy a nt. egyházmegye egy egyházkerületi statutummal ellenkezőleg határozott, az tény, a tények felemlítése pedig sértésnek nem tekintetik. Hogy a tiszteletes ur által vázlatosan közölt végzés némely kitételeit bíraltam, és pedig úgy a mint Észrevételeimben olvasható, annak egyedül t. ur az oka, mert az egyházmegyét illető végzést, mely nt. Kiss Áron esperes ur által hozzám hiteles szövegben megküldetett, nem híven adta vissza s azt önkényesen pótolta. Így az a boldogtalan n e h é z k e s szó sincs a végzésben, pedig hát épen az erre tett észrevételeim sértik oly nagyon a tiszteletes ur nyelvési bölcsességét. Tessék az egyházmegye végzését híven közölni, melyet senkinek sem szabad önkényesen úgy pótolni vagy változtatni, hogy értelme elferdítették vagy kiszíneztek. De bár tegyük fel, hogy a n e h é z k e s szó az egyházmegyei végzésben olvasható volna, seuki sem képes az arra tett észrevételeim sértő voltát tárgyilagosan bizonyítani. Azonban feltéve hogy sértés foglaltatik azokban, akkor egyedül t. ur felelős az egyházmegye előtt a vélt sértésért, ki erre okot adott. Miután pedig t. urnak tudnia kell azt, hogy a nehézkes szó az említett helyen saját szüleménye, kár saját személyében nem utasítani vissza arra tett megjegyzéseimet. E helyett nagy szerényen így szól: „Nagy bölcsen tudunkra kívánja adni, mintha csak tanítványai volnánk, hogy „a tanterv jó vagy rossz lehet.“ — Engedelmet kérek, hiszen még a legnagyobb írók egyes kitételei sőt egész művei is megbírálnak; azért hát csak ne legyen a tiszteletes ur oly érzékeny, ha némely szavai vagy mondatai észrevételekkel kísértettek. Vagy az egyházmegyével kívánja magát azonosítani? No ez mégsem egészen jól álló önhittség, de nem is egyezik meg az igazsággal.

Elöl idézett szavaiból nyíltan kiolvasható, hogy szerinte egy erkölcsi testület, egy egyházmegye tényei csak tudomásul vehetők, de nem bírálhatók. Ez téves nézet. Mert nem csak valamely egyházmegyének, hanem az egyházkerületnek tényei és határozatai is bírálhatók, czáfolhatók és helyteleníthetők, a tisztesség és illedelem korlátai között, hacsak az ily testületek csalahatatlanságot nem követelnek maguknak, — különben a haladás és fejlődés nem volna képzelhető. — És talán nem sértés, ha azt mondom, hogy az országgyűlés az állam területén minden testületek közt legnagyobb szerű, és tettei, végzései mégis bíráltnak, sokszor egész kiméletlenséggel.

A válasz írójának némely valótlan és nagymérvben sértő állításaira, melyeket minden helyes ok nélkül nagy általánosságban a debreczeniek ellen intéz, nem érzek magamban kedvet válaszolni, csak egyszerűen annyit jegyzek meg, hogy művelt embernek mindig csak olyat szabad állítani, a mit be is tud bizonyítani, a célzott állításokat azonban t. K. P. ur aligha lenne képes bizonyítani; némely állításai bizonyításával pedig épen saját magát compromittálhatná legjobban. Azt hiszem, elérte hova célzok. Fenyegéseit tudomásul veszem, de azok véleményem kimondásában gátolni ezentul sem fognak. Különben áldás és béke legyen velünk. J o ó I s t v á n.

Ármós Sándor gyászrajza.

Az érmelléki ref. egyházmegye egyik tanácsbírája, Ármós Sándor asszonyvásári lelkipásztor, nincs többé közöttünk! Mult hó 30-án esti 7 óra tájon haza felé utazván, midőn

a szomszéd község Kis-Kereki alatt elterülő lapályon, egy keskeny töltésen áthaladva, egy, a töltést átmetsző vízvezető árkon karfátlan hid deszkázása mellé, szekeresének fia úgy hajtott, hogy a szekér mind négy kerekével fölfelé fordulván, az oldal, a szekér alá borultnak nyakára esett, és azon helyen — a jobb sorsra érdemes, erőteljes férfiú — a késett segítség által, megfuladtan találtatott. Temetése folyó hó 3-án történt, a lelkipásztor nélkül maradt egyház számos tagjain kívül, a szomszédos községekből megjelent értelmiség, nép és 5 lelkész társa jelenlétében. De fájdalom! sem elmaradt 3 árvájához, sem gyülekezetéhez, az ily rendkívüli esetben kétszeresen szükséges evangéliumi vigasztalás nem hangzott; mert bár a lelkészi szolgálat teljesítésére többen lettek felkérve, azt a felhívottak közül senki sem vállalta el. Így aztán, egy segédlelkész által a háznál mondott ima után eltemettetett. . . . eltemettetett ridegen, minden egyházas színezet nélkül; mint előzőleg eltemettetett a szintén egyházmegyei tanácsbíró, volt szalacsi lelkipásztor is.

* * *

J e g y z e t. Uraim! főleg ti felhívott, de kötelességeket teljesíteni megtagadt lelkipásztorok! egyfelől a vallásos kegyelet, másfelől a szerencsétlen pályatárs életben maradt árvái iránti szeretet; egyrészt a lesújtott család és egyháztagok fájdalma iránti tisztelet, másrészt a prudentia pastoralis, megengedik-e, még pedig ugyancsak tinektek ismételt megengedik-e az ilynemű eljárásokat? Azt hisszük: nem! — És ha ti mégis — bármi okból — magatoknak megengeditek, ne csudálkozzatok, ha az egyszerű népre nézve, minden ily esemény, a megbotránkozásnak egy-egy köve lesz, melyben a gyengébb hitűek megütköznek, vagy talán el is esnek; ne csudálkozzatok, ha egyesek mulasztásáért, az egész lelkészi kart sujtó oly nyilatkozatok hangzanak, milyenek a temetésről megbotránkozva távozók ajkáról hangzottak, s a minőt e sorok írója is kénytelen volt elhallgatni. — Telve a lég, a vallásosság hanyatlása feletti panaszszal; az egyházi szolgálatok mellőzése miatti siralmas énekekkel, s így természetes, hogy önkénytelenül támad e kérdés: vajjon annak, nem az ilyen, és ehhez hasonló eljárások-e — legalább részben — az okozói?

Egy jelen volt.

K Ü L F Ö L D.

A francia nemzeti reform. egyház jelen válsága (a vigáni nagy értekezlet).

III.

A párisi békepontozat s a nimesi indokolás után egy a nemzeti egyház keretén kívül álló független lelkész Draussin H. két utat lát a válság megoldására 1) vagy visszatérni a zsinat előtti állapotra a zsinati mű elhagyásával, — ez az evangéliomi fél várfeladását vonná maga után; vagy 2) elismerni a zsinat tanczikkező tekintélyét s ragaszkodni a hitvalláshoz s így biztosítani az egyházat a biblia-ellenes tanításoktól. Az első utat a hit ellenségei sem javallhatják az orthodoxoknak komolyan; a 2-ik pont felett a balközépiek (közvetítők) nyilatkozzanak, akarnak-e a béke kedvéért a keresztyénség természetfeletti jellegével szakítani, és megengedni, hogy egykori barátaiak kísértsenek meg Credo nélküli egyházat alapítani; ilyenekkel azonban lehetlen hívő egyháznak paktálni. Jobbnak tartja a békés elválást.

Félice Tódor lelkész „Kiegyezés és hűség“ (Accord et Fidélité) czim alatt röpiratot bocsátott ki. Ebben kimondja: nem helyeselhető két ellentétes hittani irány jogosultsága egy ugyanazon vallásos társaság kebelében, s ilyennek békés együtt-lakozása nem is lehetséges, a békejavaslat eddigi alakja hát csalékony kísérlet, ha sikerülne is egy ideig, nem békíthetné ki a két irányt, mert mindkettő feláldoztatnék, fel a tágelvűség (Latitudinarismus), mert a békejavaslat hitvallásias; fel a hitvalláselhűség, mert gyakorlati kivitelben nem érvényesülhetne eléggé. — Ő tehát a hűségben keresi a megegyezést, mert compromissum segítségével tartani fel az egyházi egységet nem volna más, mint a két párt valamelyikének elve iránti hűtlenségébe, vagy tán mindkettőfelének elve iránti hűtlenségébe való megegyezés, ez pedig távoztatandó. Ő tehát új javaslatot tesz: két tömbbe válása az egyháznak, de az állammal létező concordatum egysége alapján, így a kormány nem igen vonatik az egyház belügyeibe s nem is emeltetik a rationalisták és orthodoxok közt áthághatlan válaszfal, a zsinat csak azon egyházak felett kormánykodnék, melyek önkényt elfogadják kormányát.

Erre azt hozzák fel ellenvetésül: nem gondolható el mikép működhetik egy közös igazgató testület két teljesen különböző egyház megelégedésére; akkor állítani kellene a zsinat és a rationalista egyházmegegyék felé oly központi tanácsot, mely egyszerre képviselje mind a zsinati evangyéliomi, mind a congregationalista liberal egyház érdekeit az állam-kormány előtt. Ez anormal. A felmerült peres kérdésben az államnak kellene dönteni minden lépten-nyomon s hová vezetne ez? Az egy theologiai intézetbe ki nevezze a hittanárokat? Ma a többség választja azokat, de a liberalis egyházcsoport törvényesítése esetén ennek is engedmény kellene; vegyes theologiai fakultás (orthodox és rationalista) pedig csodálatos eszköze lenne az egyházi szétválásnak. Két külön elvű theol. fakultás létesítése pedig a szakadályt bevégzetté, áthidalhatlanná tenné. Félice terve nemes érzelmen alapszik, többen azonban kivihetőbbnek tartják a tiszta és egész szakítást.

Lasserre lelkész a „Christianisme“ czimű lapban azon nézetének ad kifejezést, hogy mielőtt az új zsinat összehivatnék, — mire pedig hivatkoznak, — szükséges, miszerint az előbbi (1872/3-iki) zsinat végzései törvényerőre lépjenek, mert az új zsinatnak nem az a feladata, hogy újra azt kezdje, mit már elvégzett, hanem a mű folytatása. Ha a szakadály elkerülhetlen, ne a zsinat végezze azt, szervezze magát a szakadó rationalista egyház, állítsa fel képviselőit s a birtok és anyagiak megosztása felett testvéreileg végezzen a két testület, zsinat és a rationalisták képviselőite. Egy zsinatban a szavazatok többsége határoz, hogy hát le ne szavaztassék, benne nem lehet a liberalis egyház.

Az „Avenir“ liberalis lapban egy egyháztanácsos szinte ostromolja az egyeztetést, az orthodoxia, mely hitelvi egységet sürget, és a liberalismus, mely a hitbeli eltéréseket fogadja alapul s minden kültekintélyt eldob, — egymással összeférhetlenek. Szerinte egyedül kívánatos megoldás: a két párt külön szervezése, felibe helyezve mindkettőnek egy szövetségi tanács a reformátusok egyetemes érdekei képviselésére. — Hajlik tehát Félice tervéhez.

Castresben aug. 10-dikén világiak és lelkészek egy értekezlete (Dombre J. lelkész elnöklése alatt) felkérte kívánja a vallásügyért, hogy lehető előbb hivassa egybe az 1872-iki zsinat 3-ik ülészetét törvényes alapon a viszály megoldása végett,

ezé levén a jog a függő kérdéseket megoldani a törvény érvényesítése által.

Az „Annales catholiques“ lap gunyosan dobja a protestáns béketervek ismertetésénél a protestantismus ellen, hogy ennek lényege az „igen és nem“-nek társítása.

Vernes, a zsinati állandó bizottság elnöke, és Laurens az alelnök nyílt levelökben védekeznek a néha szigorú bírálatok ellenében s lelkészi értekezletek összehívására, melyek nem hivatalos döntő testületek, nem érzik magukat mint zsinati bizottság kötelezve. — Aug. 23-ig összesen 100 egyháztanács fejezte ki ragaszkodását a békejavaslat nimesi magyarázványához.

A vigan-i consistorium kérésére a dél-franciaországi ref. egyházak értekezlete szept. 26-ra egybehivatott. A vigan-i rendkívüli értekezlet a jelölt időben megtartatott, elnökké választatott Cazalet Nimesből. Az értekezlet erős felhívására a zsinati bizottság tagjai adtak eljárásokról felvilágosítást, Bois, Mettetal, Breyton egyik, Vaurigaud, Pernessin más szempontból. Még a legmérsékeltebb tagok sem nyilatkoztak a párisi tervnek újra felszínre hozatala mellett, Bois szerint „elbukott az s fel nem emelhető.“ Kell-e egy új, másik békekísérletet kezdeni, ez volt a másnapi értekezlet főtárgya. Hosszas viták és felemelt kézzel történt kétszeri szavazat után általános szótöbbséggel, mit taps üdvözölt, elfogadtatott az eredetileg 2-ik javaslat, hogy a zsinat minél előbb összehívása kéressék. Ezután került a sor az eredetileg első kérdésre: „van-e még helye a liberalis párttal egyezkedés-kísérletnek?“

Arnaud a liberalismust jellemezve mutogatta, hogy az egyetértés lehetlen oly párttal, mely az evangyéliomi párttól oly sok pontban eltér; Saulier szerint a szakadály tényleg létezik s a zsinati bizottság eljárását hibáztatja; Bois és társai új felvilágosításokat adtak s feszült kedélyhangulat közt a délutáni értekezletre kellett — idő haladta miatt — a vita folytatását halasztani. — Végre Breytonnak nyilatkozata után, ki a békebizottság nevében kimondá, hogy nemcsak nem ragaszkodnak az első tervhez, de nem is szándékoznak új kísérletet tenni, az értekezlet egyhangulag következő tartalmu határozatot szavazott meg: a zsinat összehívandó; az összeülendő zsinat az egyedül illetékes függetlenül a válság megszüntetésére, a zsinat azonban — óhajtja az értekezlet — sem a hitvallásra, sem annak kötelező voltára nézve ne gyengítse az 1872/3-iki zsinat határozatait, mert az a zsinat az engedmények legvégsőbb határáig ment volt el. — A szavazat után énekelték közösen azon szép francia dicsőítést: „Dicsőség a J. Krisztusnak, megváltómnak“ s Dhombres párisi lelkész, a ki előző estén telt templom előtt predikált, magasztos imával rekeszté be a fontos vitát. Este pedig Babut lelkész predikált ez alapige felett: „A mi harci fegyvereink nem testiek.“

Igy folyt le a délvidéki nemzeti reform. egyházhoz tartozók vigan-i értekezlete, melyen az evangyéliomi párt minden árnyalata képviselve volt. (Folytatjuk.) B. F.

K Ö N Y V É S Z E T.

B á s e l i é v k ö n y v. Einundsechzigster Jahresbericht der evangelischen Missionsgesellschaft zu Basel auf 1. Juli 1876. bearbeitet von Joseph Josenhans Inspector der ev. Missionsanstalt. Basel, 1876 8r. 152 l. — Van az intézetben tanár 6, s. tanár 5, növendék 89. Évi bevétel volt 861.041 frank, kiadás 763.512 frank. Indiában 64, Áfrikában 34, Chinában 10

európai missionarius működik. E szép intézetnek virágzást kívánunk!

A F e k e t e - K ö r ö s é s v i d é k e. Irta Márki Sándor. Nagy-Várad, 1877. Kiadja Hügel Ottó. 8r. 146 l. A gondos szerző e hazai helyrajzi alapos művében a történelmi tényekre is tekintettel van a földrajzi adatok mellett. A folyó völgyében fekvő 198 mezővárost és faluját betürendben tárgyalja. Az iskolákkal ellátott helységekből a reformátusoknál minden 17-ik egyén iskolás gyermek, a görög katolikusoknál minden 21-ik, a róm. katolikusoknál minden 25-ik, tehát az előny a reformátusoké. — Üdvözljük a munkás szerzőt e nagy gonddal szerkesztett művéért!

A r a n y J á n o s B a l l a d á i. Fejtegeti Greguss Ágost. Budapest, Franklin-társulat, 1877. 8r. 204 l. A nagy költő 15 szép balladájának széptani alapos fejtegetése ez, szellemdúság, tanuságos hatás és élvezetesség főjellemvonásai. A szépirodalom barátai s a műveltebb hölgyköröknek méltó figyelmébe ajánlható!

J e g y z ő k ö n y v e k. Megjelent a heves-nagykunsági reform. egyházmegye 1876. szept. 19--20. napjain Kisujszálláson tartott képviselői közgyűlésének jegyzőkönyve. Ivrét, 52 l. 94. sz. Az egyházkerületi jegyzőkönyv alakjában nyomatott ki. 2) A debreczeni reform. egyházmegye 1876. szept. 14. a konyári sóstón tartott közgyűlésének jegyzőkönyve. Ivrét, 10 l. 27. szám.

I m á k é s b e s z é d e k. Elmondattak az unitáriusoknak 1876. aug. 27. 28. Árkoson tartott zsinati közgyűlése alkalmával. Kolozsvárt, 1876. 8r. 66 l.

A s o l t i r e f o r m . e g y h á z m e g y e i l e l k é s z i g y á m e g y l e t a l a p s z a b á l y a i . (Érvénybe lépett 1875-ben.) Kiadta Baksay Sándor alesperes. Budapest, 8r. 31 l.

Ifj. **C s á t h y K á r o l y** könyvkereskedő s kiadó Debreczenben „Maradandó becsü Magyar művek“ czim alatt (kis 8r. 64 l.) bocsátott ki terjedelmes könyvjegyzéket csinos, használható alakban, 13 rovatjából kiemeljük az egyházi irodalomról szóló X-ik rovatot, melyben 60 szerző műve jelezetett.

K Ü L Ö N F É L É K .

A K ö z e g é s z s é g i L a p o k negyedik évfolyamára előfizetés egész évre 5 frt. Kiadóhivatal Budapest, vasutca 15. sz. Tanító, lelkész s más egyletekből sem volna szabad hiányozni e jelesen szerkesztett, s a földi élet drága érdekeit emberszeretettel felkaroló hasznos s tanuságos közlőnynek. Néptanítóknak feleáron küldetik.

L é g f ű t é s a z i s k o l á b a n . A berlini orvosnevelészet egyesület a városi képviselőtestületnél kérvényezte, hogy a légfűtés az iskolákban mindaddig mellőztessék, míg ártalmatlansága iránt nagyobb biztosítékok nem nyeretnek. A tapasztalat eddigelé azt mutatta, hogy a légfűtés behozatala óta tanítók és tanulók kóros tünetei (főfájás, szemrepedés, torok száradás stb.) nyugtalanító módon szaporodtak. (Közegészs. Lapok.)

P u b l i c o p i n i o n czimű londoni Lap okt. 21-iki számában ismerteti az ausztriai és magyarhoni protestantizmust

s az erdélyi reform. egyházzól azt jegyzi meg, hogy „annak keblében a rationalismus az uralkodó tulnyomólag, a külalak és szertartás gondosan megőriztetett de melyből az élet elszállt. Mikor jövend el az ébredés órája? Egy élő evangyéliomi egyház hatalmas eszköz lehetne a többi nemzetiségi fajok megtérítésére.“

I r s a . Megjelent s a szerzőnél Irsán (Pestmegyében) kapható: „P r o t e s t á n s e g y h á z i b e s z é d t á r“, a polgári házasság s nazarenismusról hozandó törvények tekintetben tartásával, szerkeszti **M a r g ó c s y J ó z s e f**, irsai ev. lelkész s pestmegyei esp. aljegyző. Ára 1 frt 50 kr. — Visszatérendők e munkára, annak tartalmából kiemeljük most csupáncsak szerkesztő 2 érdekes, farsangi beszédét „a polgári házasságról“, Győry Vilmostól két jeles karácsonyi és más szerzőktől újévi, vizkeresztői és általános themákat megvilágosító egyh. beszédeit. I. A.

S a y o u s . Az „Evangeliste“ czimű francia prot. hetilap jelezi, hogy Sayous Ede lelkész pályára lép, s a hittani folyam végzésére Montaubanba megy.

P o z s o n y . A Kámory fordította Apokrifus könyvek nyomtatása megkezdett, Sirák, Bölcsesség, Gobit, Judit könyve már kiszedetett.

A d e b r e c z e n i j o g á s z - ö n k é p z ő k ö r f. hó 8-án tartott közgyűlésén, mely a felügyelő tanár Körössy Sándor ur jelenlétében s illetőleg közreműködésével folyt le, a vita alá vett magánjogi esethez a következők szólottak: Csathó Kálmán, Mogyorósy Ferencz, Kállay Elek, Molitoris Géza, Bencsik József, Katz Sámuel. Az igen érdekes vitát felügyelő tanár zárta be a kérdés tudományos megfejtésével. — Folyó hó 13-án délutáni közgyűlés kitünően sikerült és az ifjuságot a felügyelő tanár ur tudományos előadása valóban emelkedett hangulatba helyezé. A gyűlés folyamát feszült figyelemmel kíséré a 2 óránál hosszabb ideig tartó ülésen mindvégig jelenlevő főtiszteltetű Révész Bálint püspök ur. — A tárgyalás alatt levő büntetőjogi kérdéshez vádlói minőségben szólottak: Kepes Géza, Csathó Zsigmond szóval, Nagy Károly írásban; mint védő: Piski Imre, Nagy Dezső, Kocsár Gábor írásbelileg, Hagel Gyula szóbelileg. (—1— a.)

(Halálozás.) **T a k á c s J ó z s e f** a fülei reform. egyháznak (Fehérmegyében) hosszú időn át buzgó lelkésze decz. 1-én 70 éves korában meghalt. Béke hamvaira! (P. E. h. L.)

E g y h á z i á r v á k . A debreczeni h. hitv. egyháztanács nevelési szakosztálya f. é. decz. 9-én tartott ülésében olvastatott fel az árvabizottság jelentése, melyszerint az ugynevezett egyházi árvák 112-en (53 fi és 59 leány) láttattak el a lefolyt tanévben az egyházi pénzalapból, öltözzettel és lábbelivel, mely ruhakészletre és varratásra kiadatott 1082 frt 42 kr. Ezenkívül ellátatott mindenik tankönyvvel, a mi majd 200 frt kiadást igényelt. — Indítványoztatott az árvákra felvigyázó egyháztanácsosok (eddig 6 volt) számának, a hol a népsűrűség kívánja, szaporítása. Az ily tények az egyházat legszebben dicséssítik. Minden egyházban kellene lenni árvákat gondozó bizottságnak és erre szükséges pénzalapnak.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

Jelen számhoz van mellékelve a FRANKLIN TÁRSULAT irodalmi kiadásainak nagy jegyzéke.

Debreczen, 1876. Nyomatott a város könyvnyomdájában.